

KLUB PŘÁTEL HORNICKÉHO MUZEA V OSTRAVĚ

KLUB PŘÁTEL HORNICKÉHO MUZEA V OSTRAVĚ, z. s.

Areál Laněk Parku-Hornické muzeum

Pod Laněkem č. 64, Petřkovice

725 29 OSTRAVA

HORNICKÝ ZPRAVODAJ

II. čtvrtletí 2016

Redakční uzávěrka: 5. března 2016

Vydává: KPHM v Ostravě, předseda Ing. Petr Rojíček

E-mail: kphmo@seznam.cz, Web: www.hornicky-klub.info

Redakční rada: Prof. J. Grygárek, CSc., K. Slíva, Ing. Jiří Vaněk, CSc.

Redakce: KPHMO, Pod Landkem 64, 725 29 Ostrava-Petřkovice, tel. 596 131 803, 804

Tisk: TISK PROPIS s.r.o., vychází 4x ročně

Příspěvky neprošly jazykovou korekturou. Za obsah odpovídá autor.

ISSN 1803-7534

OBSAH

Výbor KPHMO a Šmíd M.: Zemřel Ing. Jiří Pěkník, CSc.	4
Klát J.: Ing. Miroslav Pospíšil odešel do hornického nebe	5
Blahopřání jubilantům	6
Kalendárium KPHMO, rok 2015	7
Szostek Z.: Hornický stav budiž velebený...	11
Kuba S.: Historický vývoj a význam hornictví v Karviné-Úvodní slovo autora	12
Budin K., Vaněk J.: Hornické spolky se opět sešly v Senátu Parlamentu ČR	13
Grygárek J.: Působivá odborná přednáška Ing. Bartoše v KPHMO	14
Budin K., Vaněk J.: Vernisáž výstavy KPHMO v Senátu Parlamentu ČR	15
Fotogalerie z výstavy v Senátu ČR	17
Klát J.: Připomenutí kulatého výročí dolu Anselm, později hornického muzea	21
Gongol J.: Slovo nejen horníkům	24
Bernátek V.: Stejně jako lidé, i patenty mají svůj osud	26
Grygárek J.: Vyšla další reprezentativní publikace k českému hornictví	30
Slíva K.: Zprávy ze světa uhlí a energie	31
Bardoň L.: Ostrava a okolí na přelomu 19. a 20. století (6)	35

ZEMŘEL ING. JIŘÍ PĚKNÍK, CSc.

Výbor Klubu přátel hornického muzea v Ostravě se zármutkem oznamuje, že dne 18. ledna 2016 náhle zemřel ve věku 83 let Ing. Jiří Pěkník, CSc., člen našeho Klubu od roku 2003 a dobrý spolupracovník i kamarád. Pohřeb se konal 27. ledna 2016 v krematoriu na Slezské Ostravě.

Ing. Miroslav Šmíd, CSc., jeho dlouholetý spolupracovník ve Vědeckovýzkumném uhelném ústavu v Ostravě-Radvanicích, a jeden z nejstarších členů Klubu, k jeho životu uvádí:

Jiří Pěkník byl jedním z lidí, kterých jsem si ve svém životě velice vážil. O jeho dětství a rodičích však nevím téměř nic. Z jeho mládí vím pouze to, že se stal hornickým učněm na tehdejší dole Generál Svoboda (František) v Ostravě-Prívově a po vyučení tam pracoval jako horník. Po určitou dobu pak byl zaměstnán na dole Michal (Petr Cingr) v Michálkovicích.

Z další etapy jeho života je mi známo, že úspěšně absolvoval předmaturitní studium na Horečkách ve Frenštátě pod Radhoštěm, načež se zapsal na Vysokou školu báňskou v Ostravě. Odtud byl krátce po nástupu vybrán pro studium na báňské vysoké škole v Charkově v SSSR. Tuto školu absolvoval s vynikajícím prospěchem a stal se specialistou na hloubení jam a ražení otvirkových důlních děl, včetně geomechaniky. Zde se také seznámil se svou první ženou, se kterou pak společně navštívili téměř všechny uhelné revíry v Sovětském svazu včetně Ukrajiny.

Po návratu do tehdejšího Československa byl zaměstnán na VOKD v Ostravě jako specialista při hloubení jam. Odtud přešel na VVUÚ Ostrava-Radvanice, kde byl ve středisku pro dobývání a ražení od počátku považován za vynikajícího odborníka. Stal se také posuzovatelem (báňským znalcem) v oblasti deformačních vlivů při ražení a dobývání, včetně posuzování výše poškození jak důlních objektů, tak povrchových budov, včetně bytové zástavby.

Po odchodu do důchodu ještě dlouho jako znalec vypomáhal Státní báňské správě i vedení OKD a jeho podniků při posuzování důlních škod nejen v Ostravsko-karvinském revíru, ale i v jižní části Hornoslezské pánve v Polsku. Aktivním členem KPHMO, pro který napsal také několik odborných článků, uveřejněných v Hornickém zpravodaji, byl prakticky až do své smrti.

Jiří Pěkník byl dobrý přítel a otevřený člověk, který se nikdy nebál obhajovat pravdu, ať už šlo o profesní problémy, nebo otázky společenského života. Jako moudrá a komunikativní osobnost bude nám všem velmi chybět.

Čest jeho památce!

Výbor KPHMO a Ing. Miroslav Šmíd

ING. MIROSLAV POSPÍŠIL ODEŠEL DO HORNICKÉHO NEBE

S Ing. Miroslavem Pospíšilem, bývalým členem našeho klubu, jsme se rozloučili v úterý dne 19. ledna 2016 ve smuteční síni ostravského krematoria za zvuku hornické hymny. Zemřel důsledku náhlého mozkového ataku ve věku nedožitých 81 let.

Rozloučení se konalo u katafalku, zahaleného hornickou vlajkou a hlídaného čestnou hornickou stráží členy našeho klubu v hornických uniformách. Smutečního obřadu se zúčastnilo, kromě rodinných příslušníků i mnoho kolegů z hornického cechu a dalších účastníků.

Ing. Pospíšil se narodil 4. února 1935 v Letňanech, okres Vyškov. V hornictví začal profesní dráhu od píky. V roce 1950 nastoupil v Ostravě jako hornický učeň v rámci tzv. Lánské akce^{*)}. Získal výuční list a vystudoval v letech 1952 až 1954 Vyšší průmyslovou školu hornickou v Ostravě a poté Vysokou školu báňskou na hornické fakultě v Ostravě se zaměřením na důlní měřictví, kterou ukončil v r. 1960. Pak odešel do důlní měřické praxe na Důl Stachanov v Ostravě-Hrušově. Nedlouho nato byl na tomto dole jmenován vedoucím oddělení důlního měřictví. V té době došlo ke dni 1. 1. 1964 ke sloučení Dolů Vítězný únor v Ostravě-Prívozu, Eduard Urx v Petřkovicích a Stachanov v důlní podnik Důl Vítězný únor (pozdější Důl Odra). Ve své funkci získal široký přehled o důlní činnosti a úložních poměrech v dobývacím prostoru Dolu Stachanov, takže byl ustanoven roku 1966 hlavním inženýrem závodu. Dobré těžební výsledky závodu pod jeho technickým vedením vedly k tomu, že mu byla svěřena funkce vedoucího závodu (ředitele) sousedního Dolu Eduard Urx. Díky jeho odborným, organizačním a řídicím schopnostem a těžebním výsledkům byl přeložen do funkce výrobního náměstka na podnikovém ředitelství Dolu Vítězný únor. Své působení na ředitelství ukončil ve funkci hlavního inženýra podniku.

Poté byl přeložen na Federální ministerstvo paliv a energetiky v Praze, kde vykonával funkci ředitele odboru uhelného hornictví. Byl aktivním členem Československého komitétu Světového hornického kongresu. Po revoluci v roce 1989 a strukturálních změnách v národním hospodářství s dosahem na utlumování těžby uhlí, přešel na Český báňský úřad, kde zastával funkci ředitele odboru uhelného průmyslu. Svou činnost v ústředním orgánu státní správy ukončil odchodem do důchodu v 65 letech po padesáti letech práce v hornictví.

Po odchodu z Prahy se usídlil na své chalupě v obci Malá Štáhle u Rýmařova, kde byl neúnavně činný pro obec. Byl zvolen do funkce starosty, kterou vykonával po dvě funkční období a vedl Sdružení obcí Rýmařovska.

Jeho dobrá organizační zdatnost, spojená se znalostí důlní problematiky, vedla k dobrým výsledkům v provozu dolu a plnění těžebních úkolů ostravského důlního podniku v rámci OKR. Jeho odbornost a důslednost při vykonávání své práce ho měla k tomu, že totéž vyžadoval

u svých podřízených, což se ne vždy setkávalo s jejich pochopením. Zaslouhou své pracovitosti a celoživotní činnosti se stal nezapomenutelnou osobností našeho hornictví. Jeho úmrtím ztratila naše společnost nejen významnou, ale i skromnou osobnost.

Čest jeho památce a poslední Zdař Bůh!

Ing. Jaroslav Klát

**VÝBOR KPHM SRDEČNĚ BLAHOPŘEJE ČLENŮM,
KTEŘÍ VE II. ČTVRTLETÍ 2016 SLAVÍ VÝZNAMNÉ VÝROČÍ NAROZENÍ**

Prof. Ing Ivo Černý, CSc.	85 let
Ing. Bohuslav Wrona	80 let
Viktor Pachuta	80 let
Zdeněk Dudek	75 let
Alois Edr	75 let
Václav Kolajta	75 let
Josef Staš	75 let
Jan Šimčík	75 let
Jiří Vavřík	70 let
Alexander Wojnar	70 let
Marta Barchanská	65 let
Bronislav Bonczek	65 let
Jan Kavka	60 let

KALENDÁRIUM KPHMO, ROK 2015

- **1. ledna:** Novoroční výstup zdatných členů Klubu na vrch Landek v Petřkovicích a haldu Emu ve Slezské Ostravě.
- **6. ledna:** Ing. Bohdan Lasák: Čína a uhlí (z cest po uhelných provinciích-Datong). Přednáška a beseda v KD Petřkovice.
- **12. ledna:** Jan Durda: Cesta na Galapágy. Přednáška a beseda v KD Petra Bezruče v Havířově.
- **14. ledna:** Návštěva P. Rojíčka, K. Budina, J. Vaňka a K. Slívy v Senátu Parlamentu ČR k přípravě výstavy „Uhlí na Ostravsku“.
- **26. ledna:** Knihovna v Havířově vydala knihu s veselými hornickými historkami. Autor: Jaroslav Čihař, člen KPHMO, pobočka Havířov.
- **28. ledna:** Ján Labák, Klub vojenské historie Chotěbuz: Vojenská historie na Karvinsku. Přednáška a beseda v Regionální knihovně Karviná Fryštát.
- **3. února:** Ing. Rostislav Dajč: 3D modely v uhelném a rudném hornictví. Aplikace na vybrané doly v OKR a rudný důl Horní Benešov. Přednáška a beseda v KD Petřkovice
- **4. února:** Setkání vybraných členů Klubu solu s delegací SHHS s místopředsedou Senátu ČR MUDr. Přemyslem Sobotkou.
- **9. února:** Ing. Bohuslav Muras: O bezpečnosti v Havířově. Přednáška a beseda v KD Petra Bezruče v Havířově.
- **25. února:** Karel Budín: Ostravské kolonie. Přednáška a beseda v Regionální knihovně Karviná Fryštát.
- **3. března:** Ing. Miroslav Šmíd: O těžbě, kultuře a společenských vztazích v hornických regionech, zejména na Ostravsku. Přednáška a beseda v KD Petřkovice.
- **6. března:** Jednání u starostky Slezské Ostravy MVDr. B. Jelonkové o další spolupráci. Za Klub se zúčastnili prof. Jiří Grygárek a Karel Slíva.
- **9. března:** Výjezdní zasedání výboru Klubu v Havířově k přípravě 19. Setkání hornických a hutnických měst a obcí ČR, které se zde uskuteční v červnu 2015.
- **9. března:** RSDr. Miroslav Opálka: Aktuální informace o důchodové reformě. Přednáška a beseda v KD Petra Bezruče v Havířově.
- **17. března:** Ing. Stanislav Kuba: Přednáška o hornictví pro žáky ZŠ v Regionální knihovně Karviná Fryštát.

- **25. března:** Zuzana Macháčková, Nadace OKD: Činnost Nadace OKD. Přednáška a beseda v Regionální knihovně Karviná Fryštát.
- **7. dubna:** Jaroslava Vaněčková: Sluneční hodiny v Ostravě a okolí. Přednáška a beseda v KD Petřkovice.
- **14. dubna:** Setkání vybraných členů Klubu spolu s delegací SHHS s předsedou Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR Janem Hamáčkem.
- **20. dubna:** Ing. Dombrovský, CSc., Ing. Eduard Heczko: Přípravy na Havířovské vzpomínání vrcholí. Přednáška a beseda v KD Petra Bezruče V Havířově.
- **24. dubna:** Setkání bývalých záchranářů bývalého dolu J. Fučík v Petřvaldě za účasti členů KPHMO.
- **29. dubna:** Ing. Radim Vaško, Gascontrol s. r. o.: Klimatizace v podzemí dolů OKD. Přednáška a beseda v Regionální knihovně Karviná Fryštát.
- **5. května:** Výroční plenární schůze Klubu ve velkém sále KD Petřkovice.
- **11. května:** Ing. Jaroslav Gongol: Okružní plavba na zaoceánské lodi. Přednáška a beseda v KD Petra Bezruče V Havířově.
- **12. května:** Šachťák pro celostátní seminář ředitelů knihoven v Domově seniorů Dolu František v Horní Suché. Připravili a asistovali: Jan Čihař, Jan Kočvara a Jaroslav Minka.
- **27. května:** Vladislav Pięcikiewicz, člen československého olympijského výboru: Z historie českého olympijského sportu. Přednáška a beseda v Regionální knihovně Karviná Fryštát.
- **2. června:** Komentovaná návštěva členů Klubu v Dolní oblasti Vítkovic, včetně nástavby vysoké pece (Bolt Tower).
- **8. června:** Ing. Radim Vaško, ředitel a prokurista GASCONTROL: Jak úspěšně podnikat. Přednáška a beseda v KD Petra Bezruče V Havířově.
- **10. června:** Vernisáž rozšíření stálé hornické expozice a výstava dětské kresby ve Společenském domě Reneta v Havířově.
- **18. června:** Poslední porada za účasti členů Klubu před zahájením 19. Setkání hornických a hutnických obcí a měst ČR v Havířově.
- **19.-21. června:** 19. Setkání hornických a hutnických měst a obcí ČR Účast členů Klubu v průvodu a na doprovodných akcích. Na tomto setkání převzali členové KPHMO: Ing. Zdeněk Dombrovský, CSc. cenu „Český Permon“, za mimořádný přínos k organizaci 19. Setkání HHMO v Havířově a L. Bardoň „Medaili SHHS“ za rozvoj montánních tradic.
- **28. června:** Exkurze do solného dolu Bochnia a návštěva Krakówa, PL. Klubový zájezd.

- **30. června:** Zahájení prací na panelech pro výstavu v Senátu ČR v Praze skupinou pověřených pracovníků Klubu. Byl upřesněn název na: „Uhlí na Ostravsku. Činnost a hornické tradice KPHMO“.
- **3. července:** Průvod a vzpomínková mše v kostele sv. Václava v Ostravě k oslavě svátku sv. Prokopa s malou účastí členů KPHMO.
- **7. července:** Účast uniformovaných členů Klubu na pietním aktu k 54. výročí tragédie na Dole Dukla.
- **1. září:** Vyvěšení hornické vlajky v hornickém muzeu na Rotschildově vile ke Dni horníků.
- **1. září:** Promítání klubových videofilmů z dílny Ladislava Bardoně v KD Petřkovice.
- **12. září:** Pietní akt k uctění památky horníků, kteří zahynuli pod zemí, v rámci oslav Dne horníků v Karvině. Účast uniformovaných členů na kladení věnců a oslavách.
- **15. září:** Ing. Lumír Plac: Landek Park aktuálně. Přednáška a beseda v KD Petra Bezruče v Havířově.
- **30. září:** Ing. Petr Jelínek, DIAMO, s. p., o. z. Odra: Vodní jámy Žofie a Jeremenko. Přednáška a beseda v Regionální knihovně Karviná Fryštát.
- **6. října:** Ing. Jaroslav Minka: Od hnědého uhlí po černé, od SHR po OKR, od Duchcova po Ostravu. Přednáška a beseda v KD Petřkovice u příležitosti 75. narozenin autora.
- **8. října:** Historie zeleně ve městě. Konference v KD Radost v Havířově. Účast delegace KPHMO.
- **12. října:** Jiří Vavřík: Ambrožici – úspěšní včelaři. Přednáška a beseda v KD Petra Bezruče v Havířově.
- **17. října:** Exkurze členů karvinské pobočky na Národní kulturní památku Důl Michal v Ostravě-Michálkovicích. Klubový zájezd.
- **3. listopadu:** Ing. Jiří Ptáček, Ph.D.: Důlní otřesy-historie a současnost. Přednáška a beseda v KD Petřkovice.
- **9. listopadu:** Doc. Ing. Jiří Cienciala, CSc.: Řešení nezaměstnanosti v regionu. Přednáška a beseda v KD Petra Bezruče v Havířově.
- **25. listopadu:** Ing. Stanislav Kuba: Vznik Velké Karviné po roce 1945. Přednáška a beseda v Regionální knihovně Karviná Fryštát.
- **13. listopadu:** Ukončení prací na panelech pro výstavu v Senátu ČR. Celkem bylo graficky zpracováno a pro tisk připraveno 14 panelů, z nichž každý bude mít finální velikost 80 x 120 cm.
- **1. prosince:** Setkání horníků a příznivců hornického cechu u příležitosti svátku svaté

Barbory v kompresorovně Landek Parku (společné foto, organizovaná návštěva kapličky sv. Barbory, kulturní program, křest knihy Ing. Šmída „Písničky a povídky z poválečné Ostravy 1945-2015“, pohoštění a volná zábava).

- **1. prosince:** Šachťák pro pracovníky Městské knihovny v Havířově. Připravili a asistovali: Jan Čihař, Jan Kočvara a Jaroslav Minka.
- **14. prosince:** Závěr roku havířovské pobočky KPHMO s vystoupením souboru Havířovské BABKY.
- **16. prosince:** Klubová Barborka pobočky Klubu v Karviné.

V průběhu roku se pravidelně 1x měsíčně scházel výbor, 1x čtvrtletně vycházel Hornický zpravodaj, byl vydán bulletin k plenární schůzi a Almanach k 10. výročí pobočky Karviná.

HORNICKÝ STAV BUDIŽ VELEBENÝ...

Známa hornická hymna zahájila 8. 2. 2016 měsíční rokování členů havířovské pobočky Klubu přátel hornického muzea. Po úvodních informacích o činnosti „Klubu“ mezi dvěma besedami se ujal slova p. Ladislav Kajzar, předseda Kroužku krojovaných horníků Stonava, který přišel se svými kolegy a kolegyněmi besedovat o aktivitách kroužku na území obce Stonava i o výjezdních akcích.

Útlum těžby černého uhlí už i na Karvinsku nezadržitelně pokračuje, hornické tradice ale s krizí na uhelném trhu neumírají. Důkazem toho je Kroužek krojovaných horníků Stonava, jeden z nejstarších nepřetržitě fungujících sdružení v regionu, který v roce 2014 oslavil 100 let od založení. Členové kroužku přišli v parádních uniformách s chocholy, s vyšívanými prapory a hornickými artefakty.

Jeho členové už celé století pozvedají společenský a kulturní život horníků, prospívají však v tomto směru celé obci a jejímu okolí. Stonavští horníci se roku 1914 nepohodli se svou šachtou, a tak založili kroužek při obci Stonava. Tak to zůstalo dodnes. Jen za nacistické okupace byl spolek nakrátko zakázán. Obec dodnes pomáhá financovat šití krojů nebo pořádání hornických slavností. Kroužek má ke stovce členů a jsou mezi nimi hlavně bývalí horníci, ale i ti současní, někteří dokonce i s manželkami, které mají speciální ženské uniformy a dodávají lesk oslavám.

Četné aktivity stonavského Kroužku krojovaných horníků přiblížil promítнутý film, který byl pořízen ke 100. výročí založení spolku. V závěru pak p. Kajzar připomněl další uskutečněné akce a četná setkání s ostatními obdobnými organizacemi na Karvinsku i v zahraničí, návštěvu u prezidenta Slovenské republiky Ivana Gašparoviče, či účast na setkání zástupců hornických města a obcí nebo s místopředsedou Senátu ČR Přemyslem Sobotkou.

Protože restaurace v KD P. Bezruč v Havířově je uzavřena na dobu neurčitou, bylo naše setkání s kamarády ze Stonavy bez obvyklého přátelského posezení "s hornickou svačinou".

HISTORICKÝ VÝVOJ A VÝZNAM HORNICTVÍ V KARVINÉ

Úvodní slovo autora

V našem Hornickém zpravodaji budou vycházet, počínaje číslem III/2016, výtahy z jednotlivých kapitol připravované publikace „Historický vývoj a význam hornictví v Karviné“, jejíž vydání je nyní zajišťováno Klubem přátel hornického muzea. Podnětem k jejímu napsání se stala skutečnost, že město Karviná je mým dlouholetým bydlištěm a profesním působištěm. Vztah k dějinám a k archivním zápisům mě dovedl k myšlence, přiblížit čtenářům osudy města, které vyrostlo z nepatrné venkovské vsi na jedno z nejvýznamnějších průmyslových středisek naší republiky.

Publikace bude po svém vydání zrcadlem poměrů v jednotlivých historicky významných etapách, zachycujících vliv rozvoje hornictví na prudce se měnící industriální charakter Karviné a sociální poměry obyvatel. Historicky dostupné prameny, až na malé výjimky, jsou většinou tematicky zaměřeny buď na jednotlivé hornické a další průmyslové závody, souborně uvedené kupř. v publikaci „Uhelné hornictví v Ostravsko-karvinském revíru“ a v dalších časově navazujících pracích nebo pouze fotodokumentaci (viz karvinský archiv „Projekt Stará Karviná“). Částečně komplexní obraz o tomto městě poskytuje kniha Fridolína Šlachty „Dějiny Hornického města Karvinné“ z roku 1937. Hlavně z této knihy jsem čerpal podklady pro prvních několik kapitol.

Pro mladší čtenáře je třeba osvětlit rovněž skutečnost, že původní Karviná se nacházela pouze na území dnes již pouze jedné městské části Karviná-Doly. Až ke konci čtyřicátých let 20. století došlo ke sloučení Karviné s městem Fryštát a několika okolními obcemi. Publikace bude pojednávat pouze o bývalé Karviné, dnes Karviné-Doly, kde se nachází nebo nacházely všechny karvinské doly.

I přesto, že mé souborné dílo nebude nijak rozsáhlé, věřím, že se stane pro mnohé zajímavým čtením a poslouží i k poučení budoucích generací.

Autor: Ing. Stanislav Kuba (*1950)

Vyrůstal ve Stonavě, od roku 1974 bydlí v Karviné;

v roce 1968 se vyučil jako horník pro Důl Československá armáda v Karviné;

pracoval jako horník na závodě Jindřich Dolu ČSA v Karviné;

1973-1978 večerně vystudoval Střední průmyslovou školu hornickou v Ostravě;

1978-1983 dálkově vystudoval Vysokou školu báňskou v Ostravě;

do roku 2008 vykonával technické funkce na dole ČSA, pak pracoval u dodavatelské firmy;

Na poslední směnu sfáral v únoru 2015 na Dole Paskov.

Od roku 2005 je předsedou karvinské pobočky KPHM Ostrava.

Zkrácenou 1. část připravované publikace Ing. Stanislava Kuby s názvem „Nález uhlí a počátky těžby“ uvedeme již v Hornickém zpravodaji pro 3. čtvrtletí 2016.

Redakční rada

PŮSOBIVÁ ODBORNÁ PŘEDNÁŠKA ING. BARTOŠE V KPHMO

Na úterý 2. února 2016 zajistila ostravská pobočka KPHMO velmi působivou odbornou přednášku. Uskutečnila se v KD Petřkovice a v našem Hornickém zpravodaji pro IV. čtvrtletí 2015 byla avizována pod názvem „Alternativní využití uhelných dolů po ukončení těžební činnosti - prezentace přečerpávací vodní elektrárny na Dole Jeremenko.“

Přednesl ji osobně předseda představenstva a generální ředitel FITE, a. s. Ing. Pavel Bartoš, který ji rozdělil do dvou částí:

V první se zabýval hospodářským významem tuzemského nerostného bohatství (jeho současným stavem, ekonomickým významem, konkurenceschopností i vlivem na bezpečnost státu) a současnou situací v Ostravsko-karvinském uhelném revíru, kterou není možno považovat za příznivou.

V druhé části se již věnoval unikátní vodní elektrárně o výkonu 650 kW na bývalém dole Jeremenko v Ostravě-Vítkovicích, která byla uvedena do provozu v červenci 2015.

„Jedná se o klasickou přečerpávací elektrárnu. Ta specifikace je v tom, že jsme měli myšlenku a odvahu nainstalovat potřebné zařízení do bývalého dolu a využít výšky asi 580 m v jámě, ve které padá důlní voda speciálním potrubím a pohání turbinu, která roztáčí generátor. Ten pak vyrábí elektrickou energii. Je to výzkumné pilotní pracoviště, které zatím nemá ve světě obdoby a na kterém se v praxi ověří mnoho zatím teoretických poznatků“ řekl ředitel FITE a hlavní autor projektu Pavel Bartoš. Realizace trvala čtyři a půl roku a bylo na ni vynaloženo 79 miliónů Kč. Z toho 52 miliónů uhradila státní dotace.

Po přednášce následovala tentokrát neobvykle dlouhá diskuze a dotazy, které přednášející jasně a srozumitelně zodpověděl. My takto děkujeme a budeme rádi, když se v budoucnu opět s přednášejícím takových kvalit setkáme.

Prof. Ing. Jiří Grygárek, CSc.

HORNICKÉ SPOLKY SE OPĚT SEŠLY V SENÁTU PARLAMENTU ČR

Devátého února 2016 v předvečer vernisáže výstavy KPHMO, patřilo sídlo Senátu havířům. Na pozvání prvního místopředsedy senátu - Přemysla Sobotky se tam sešli zástupci českých, slovenských a poprvé i německých spolků. Omluvili se pouze kamarádi z polského STIG, vzhledem k vážné situaci v hornictví v jejich vlasti. Tradiční přijetí prvním místopředsedou Senátu Sobotkou se koná v rytířském sále od roku 2011, podotkl Josef Gavlás, ředitel Nadace LANDEK Ostrava. Ten patřil s předsedou KPHMO Petrem Rojíčkem i k horníkům z našeho revíru, kteří si odnesli pamětní listy Senátu. Na setkání nechyběli členové Klubu krojovaných horníků Dolu František. K účastníkům promluvil za ČBÚ Pavel Dvořák, za slovenský ZBSC Erik Sombathy, za SHHS ČR jeho předseda Miroslav Šťastný, za německé horníky Peter Kutschker. Při prohlídce Valdštejnského paláce i po ní probíhaly diskuze zejména k aktuálním problémům hornictví v zemích účastníků. Všichni účastníci Setkání obdrželi od Karla Budina pozvánky na Vernisáž naší výstavy na den 10. 2. 2016. Jelikož byla do programu Setkání zařazena i prohlídka prostor Senátu ČR, dostali se zástupci spolků i do chodby místopředsedů Senátu, a tudíž si ji prohlédli už v předvečer zahájení. Z jejich ohlasů bylo zřejmé, že je výstava zaujala a doporučí ji i svým známým.

Obr. 1: Skupinová fotografie účastníků setkání s prvním místopředsedou Senátu Přemyslem Sobotkou

Karel Budin, Jiří Vaněk

VERNISÁŽ VÝSTAVY KPHMO V SENÁTU PARLAMENTU ČR

Po téměř ročním úsilí členů Klubu přátel hornického muzea v Ostravě proběhla 10. února 2016 v Senátu Parlamentu ČR vernisáž výstavy s názvem „Uhlí na Ostravsku – Činnost a hornické tradice KPHMO.“

Obr. 1: Autoři výstavních panelů (chybí autoři panelů 12 a 13 z Nadace Landek Ostrava)

Výstava byla instalována v historických prostorách Valdštejnského paláce na tzv. chodbě místopředsedů. Touto chodbou procházejí návštěvníci a hosté z řad politiků i veřejnosti či oficiálních delegací. Slavnostního zahájení se zúčastnili vybraní členové KPHMO, jeho poboček a kolektivních členů, senátor Ing. Antonín Maštaliř, který převzal nad touto akcí záštitu, jím pozvaní hosté, např. Ing. Kaštovský, zástupce ředitele odboru hornictví, ministerstva průmyslu a obchodu, Ing. Pospíšil, místopředseda Svazu důchodců ČR a další hosté, např. Ing. Eduard Hezcko, náměstek primátora Havířova a zástupci klubových partnerů Klubu jako Green Gas DPB, VVÚU Ostrava, HTS, obce Stonava, Nadace LANDEK Ostrava aj.

Výstavu uvedla skrutátorka Senátu Eva Baránková, přítomné uvítal senátor Antonín Maštalíř, obsah a smysl expozice přiblížil náš předseda Ing. Petr Rojíček, na dotazy návštěvníků, včetně velvyslance Kazachstánu, odpovídal jednatel a hospodář našeho spolku Karel Budín. Ze zdravotních důvodů se nezúčastnil osobně prof. Jiří Grygárek, který se na úspěchu výstavy podílel ve funkci koordinátora.

Účastníci z poboček Ostravy, Havířova a Karviné přijeli většinou vlakem RegioJet v den vernisáže, ale Ing. Petr Rojíček a Karel Budín přijeli nainstalovat výstavní panely den předem. 9. února proběhlo také tradiční setkání hornických spolků se senátory, kterého se naši zástupci zúčastnili. Podrobněji se o této akci se můžete dočíst v samostatném příspěvku.

Smyslem expozice bylo upozornit na minulost, přítomnost a budoucnost těžby uhlí na Ostravsku, jak seznámit návštěvníky s klubovou činností KPHMO, tak aktivit našich partnerů, včetně Landek Parku – dřívějšího Hornického muzea OKD. Činnost Klubu je zaměřena na prezentaci a udržování montánních tradic. Pravidelně pořádá odborné akce - přednášky či semináře, má rozsáhlou publikační činnost, dělá tematické zájezdy, jezdí na setkání hornických spolků v tuzemsku i v cizině, členové Klubu pracují jako průvodci v Landek Parku i v Dolní oblasti Vítkovic. To všechno výstava návštěvníkům přibližuje. Její návštěvníci se pozitivně vyjadřovali jak k technickému a grafickému provedení, tak i k textovému doprovodu informujícímu krátce, ale výstižně o událostech a situacích na panelech.

Výstava probíhala v Senátu Parlamentu ČR do pondělí 22. února 2016. Její funkce však není jednorázová. Již teď zaznamenáváme zájem o její další využití. O její instalaci se zajímají školy v Moravskoslezském kraji, Městské muzeum v Ostravě, mohla by být vystavena třeba v rámci expozice na Dole Hlubina, v hornické expozici v Havířově atp.

Oficiální pozvánka na vernisáž:

OKD Ašvander a Ostrovní Hornický

Karel Budín, Jiří Vaněk

FOTOGALERIE VÝSTAVY V SENÁTU PARLAMENTU ČR

Obr. 1: Část delegace KPHMO na stanici Metra Malostranská

Obr. 2: Oběd ve Valdštejnské hospodě

Obr. 3: Informace pro návštěvníky vernisáže

Obr. 4: Vernisáž zahájila hornická hymna

Obr. 5: Zahájení Vernisáže

Obr. 6: Senátor Maštaliř přebírá od předsedy KPHMO haviřský kylof

Obr. 7: Výstavní chodba

Obr. 8: Ladislav Bardoň a Jan Čihař u úvodního panelu výstavy

Obr. 9: J. Minka u panelu Čestní členové a hornická ocenění KMPO (Foto J. Kubánek)

Obr. 10: Ve Valdštejnském sále

Obr. 11: V jednacím sále Senátu

Obr. 12: J. Hrubý natáčí video z vernisáže (Foto J. Kubánek)

Auto fotografií L. Bardoň, foto 9 a 12 J. Kubánek

PŘIPOMENUTÍ KULATÉHO VÝROČÍ DOLU ANSELM, POZDĚJI HORNICKÉHO MUZEA

Na úvod se uvádí, že stoosmdesáté výročí založení Dolu Anselm v Ostravě-Petřkovicích dalo příležitost k připomenutí tohoto prvního hlubinného dolu na černé uhlí v Ostravsko-karvinském revíru (OKR) se zajímavou historií, počínající rokem 1835. Na dole, jako jediném v OKR, probíhala těžba uhlí nepřetržitě 156 let. Historie Dolu Anselm dala jedinečný předpoklad pro umístění hornického muzea.

Důl Anselm (dříve Eduard Urx, Masaryk I, Petershoffen I) se nachází v Ostravě-Petřkovicích a byl vybudován v Hlučínské části OKR. Je obklopen vrchem Landek, který je národní přírodní památkou. Jde o jeden nejzápadněji položený důl v OKR.

Hlučínská část revíru s Dolem Anselm, tvořící součást OKR, se nacházela do r. 1920 na území Německa. Území bylo odtrženo Pruskem od Českého Slezska v r. 1742. Státní hranici tvořily toky řek Opavice a Odry, které byly zároveň ohraničením Hlučínské části OKR.

Olomoucké arcibiskupství založilo v Petřkovicích v roce 1835 svislou jámu, která se stala základem pro vybudování nového dolu, později nazvaném Anselm. Jeho založením začala éra hlubinného dolování v OKR. Od Olomouckého arcibiskupství koupil Hlučínské doly, spolu s dalšími doly a Vítkovickými železárnami v roce 1843, Salomon Mayer Rothschild (1803-1874). Od té doby důlní majetek procházel různými formami majetkových změn.

První pojmenování jámy bylo Maschienenschacht (Strojní jáma). Jméno Anselm je doloženo od 50. let 19. století. Pravděpodobně vzniklo po zakoupení dolů S. M. Rothschildem a pozdějším převzetím vlastnických práv v roce 1855 jeho dědicem, synem Anselmem Salomonem Rothschildem (1803-1874), obr. 1.

Zástavbu Dolu Anselm dokumentuje litografie W. L. Knippla okolo r. 1850 (obr. 2). Důl prošel třemi rekonstrukcemi. Při přestavbách probíhalo prohlubování jámy Anselm na hlubší patra až po poslední 6. patro v hloubce 609 m a na konečnou hloubku 622 m pod povrchem.

První přestavba proběhla v letech 1871-1892 a představovala modernizaci vybavení dolu. V letech 1883-1884 byla postavena visutá lanová dráha, vedoucí od Dolu Anselm přes státní hranici na řece Odře na uhelné nádraží u Dolu František v Přívozu. Vybudování lanovky bylo v OKR nejen mezistátní akcí, ale i technickou novinkou, dosud v revíru nepoužívanou

V roce 1894 byl důl Anselm, spolu s dalšími doly a Vítkovickými železárnami, prodán bratry Rothschildy nově založené společnosti Vítkovické horní a hutní těžířstvo (VHHT). Doly byly spravovány organizační složkou Vítkovické kamenouhelné doly (VKD) v Moravské Ostravě (součást VHHT). Nový vlastník přistoupil k druhé přestavbě dolu Anselm na velkokapacitní důl. Vlastní přestavba dolu proběhla v letech 1894 - 1898. V areálu dolu byly postaveny nové objekty. V r. 1896 stará dřevěná těžní věž byla nahrazena ocelovou věží s příhradovou konstrukcí o výšce cca 25 m (obr. 3). V roce 1896 začala být využívána elektrická energie, která z počátku byla používána pro osvětlení povrchu. V r. 1897 byla vybudována závodní elektrárna.

Poslední, třetí přestavba proběhla v letech 1908-1919. V jejím rámci byla uskutečněna nejvýraznější proměna zástavby dolu. Vybudován byl jednotný soubor provozních staveb. Z této doby pochází dnešní stavební podoba areálu hornického muzea. V r. 1908 byla uvedena do provozu železniční vlečka s železničním mostem přes hraniční řeku Odru. Vlečka spojovala Důl Anselm s uhelným vlakovým nádražím u Dolu František v Přívozu. Pro těžbu jámou byl v r. 1914 instalován nový těžní stroj, který byl způsobilý těžít z hloubky až 700 m. Jednalo se o dvojčítý parní stroj o výkonu 2000 HP, který sloužil pro těžení až do r. 1974 (pak bohužel byl v roce 1975 sešrotován). Pro těžní stroj byla postavena v r. 1914 ve svahu Landeku nová strojovna. Vzhledem k nové strojovně byla provedena v r. 1915 rekonstrukce těžní věže z r. 1896 se zvýšením na 38,5 m.

Po skončení 1. světové války se hlučínské území navrátilo 4. 2. 1920 na základě Versailleské mírové smlouvy k původní vlasti, Československé republice. Meziválečné období trvalo jen do podpisu Mnichovského diktátu v říjnu 1938. Na jejím základě bylo Hlučínsko na podzim r. 1938 zabráno nacistickým Německem. Důl se stal v době 2. světové války součástí německé válečné ekonomiky. Dne 1. 1. 1942 byl přejmenován na Petershoffen (Petřkovice) I-IV.

Po ukončení 2. světové války se vrátil k původnímu pojmenování Anselm. Po znárodnění Čs. státem v r. 1945 byl začleněn jako důlní závod s účinností k 1. 1. 1946 do národního podniku Ostravsko karvinské kamenouhelné doly (OKKD). Podnik prošel četnými reorganizačními a nakonec i majetkovými změnami. Dne 17. 7. 1946 byl přejmenován na Masaryk I. Po převzetí státní moci Komunistickou stranou v r. 1948 byl přejmenován 1. 1. 1952 na Eduard Urx.

V rámci poválečné celorevírní rekonstrukce dolů v OKR došlo ke dni 1. 1. 1964 k organizačnímu sloučení a pak ke společné rekonstrukci tří dolů: Eduard Urx v Petřkovicích, František v Přívozu a Hubert v Hrušově v jeden důlní podnik Důl Vítězný únor (později Odra) v Přívozu. V Koblově v letech 1961-1967 byl vybudován nový důl, nazvaný Eduard Urx V. Starý Důl E. Urx v Petřkovicích se stal jeho pomocným závodem. V r. 1973 došlo k odstavení parního těžního soustrojí z r. 1914, které bylo nahrazeno hydraulickým zařízením, umístěným v těžní věži. Těžní kola byla z věže odstraněna.

Ukončení vlastní těžební činnosti na Dole Anselm předcházelo od r. 1983 po dobu osmi let vydobytí zbytkových uhelných zásob v ochranném pilíři těžní jámy E. Urx, jejich těžba byla ukončena v r. 1991. Důl E. Urx těžil uhlí celkem 156 let. Po změně politicko-hospodářských poměrů v r. 1989 byl v r. 1991 skutečně (neúředně) návrat k původnímu pojmenování Anselm.

Mezitím bylo na Dole Anselm oficiálně založeno v roce 1987 Hornické muzeum OKD, které bylo organizační součástí Dolu Odra (dříve Důl Vítězný únor). Muzeum bylo v roce 1993 otevřeno ředitelem Dolu Odra pro veřejnost. Jeho provozní objekty, včetně jámové budovy s těžní věží, byly v předstihu vyhlášeny v roce 1986 kulturními památkami. V areálu muzea zůstala zachována většina provozních budov.

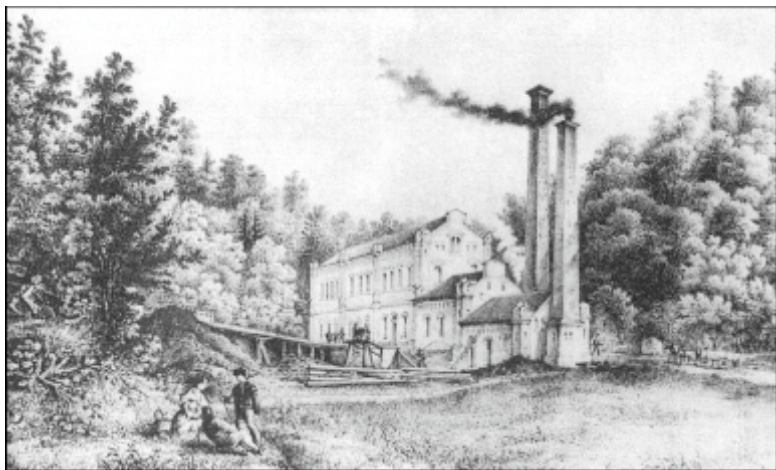
Před šesti lety (r. 2010) došlo k majetkovému převodu Hornického muzea OKD na nového vlastníka - Vítkovice Holding, a. s. K převodu došlo v rámci odprodeje dceřiných firem majitele

OKD, a. s., které neprovozovaly těžbu uhlí. Objekty a zařízení Dolu Anselm jsou činné pod názvem Landek Park s hornickými expozicemi, které se těší neustálé návštěvnické pozornosti.

Poznámka: Obsáhlejší článek k jubileu Dolu Anselm byl publikován v časopise Uhlí, Rudy a Geologický průzkum č. 4/1915, str. 16-19, na něhož se odkazuje.

Obr 1: Anselm Salomon Rothschild (1803-1874), majitel Dolu Anselm v letech 1854-1874. Archiv Vítkovice, a.s.

Obr. 2: Víceúčelová těžní budova na Dole Anselm. Veduta. Autor W. E. Knippel (okolo 1850). Foto Ostravské městské muzeum. Litografie ukazuje víceúčelový stavební komplet jámové budovy se strojovnou, kotelnou, dílnami a dalšími provozy. Také je zakreslen dopravní most od jámy na skládku vytěženého uhlí a sklad důlního dřeva.

Obr. 3. Důl Anselm v Petřkovících okolo r. 1896 (po postavení nové strojovny a ocelové těžební věže o výšce 25 m namísto dosavadní dřevěné). Fotoarchív Hornického muzea.

Ing. Jaroslav Klát

SLOVO NEJEN HORNÍKŮM

Pan Dale Ekmark, americký ředitel firmy OKD, informoval Zastupitelstvo města Karviná o záměru vedení přistoupit k radikálnímu snížení počtu zaměstnanců na polovinu, což znamená propuštění asi šesti tisíc zaměstnanců. Pro naše vždy »dobře informovaná« média to je šok stejně jako pro některé politiky a členy vlády.

Zatímco média budou mít práci a o čem psát, tak horníci o ni přijdou. Je mi jich upřímně líto, neboť i já jsem v hornictví pracoval plných 32 let, ale bohudík to bylo v době, kdy práce horníků si společnost vážila. Na toto vše jsem si vzpomněl, když jsem viděl v televizi záběry těsně poté, co se odvíšela zpráva o propouštění horníků, kdy se horníci po vyfárání z dolu odevzdaně a smutně vyjadřovali na otázku, jak to vnímají.

Není bez zajímavosti, že tuto zprávu oznámil v pořadí již druhý americký ředitel, dosazený panem Bakalou, který doly dostal za »hubičku« a předešlé zisky v řádu desítek miliard korun převedl do daňových rájů. Horníci, ještě stále věříte tomu, co vám někteří politici vtlokají do hlavy, že je soukromý vlastník ten nejlepší? Proč zůstal ve Švýcarsku a nepřišel před vás, aby vám to řekl do očí? Mohli jste se ho třeba zeptat, proč zodpovědný vlastník převedl vámi vytvořené zisky do ciziny, a ne do rozvoje regionu, zejména vytváření nových pracovních příležitostí. On přece věděl, že osud hornictví je nejistý. Svědčí o tom i to, že jeho předchozí americký ředitel nakoupil na dluh techniku asi za osmnáct miliard Kč, dluh dosud nesplatil,

a zatížil tak ekonomiku dolů na několik let. Ale na dividendách si vypláceli miliony. Nákup drahé techniky nebyl pro doly ekonomický, ale ředitel Beck dostal od paní Merkelové vyznamenání za rozvoj obchodu Německa.

Bohužel tato smutná zpráva z úst pana Ekmarka není celá. Dá se totiž předpokládat, že útlum bude ještě daleko razantnější a stejně jako byly doly zlikvidovány v Německu, Belgii, Francii, Anglii, bude dovršena likvidace dolů i v OKD. A to si trůfám tvrdit, že v Anglii, Německu a Francii byly důlně geologické podmínky, které mají rozhodující vliv na ekonomiku těžby, daleko lepší. Takže je jen logické, že globalizace způsobila, že se vývoj u nás sjednotí s vývojem ve světě. Kdo chce řídit, musí vědět a znát. Bohužel se po majetkovém převratu k vládě dostali neznámkové, kteří nejenže nevěděli, jak se bude vývoj ve světě ubírat, ale měli jen jeden zájem - osobní prospěch.

A takovým příkladem je bohužel i pan Bakala, ale nejen on. Se zájmem jsem si přečetl vyjádření několika politiků po zveřejnění zprávy o opatřeních v OKD. Například pan Schwarzenberg se vyjádřil, že finanční situaci v OKD zná jen z médií. To pokládám za vrchol pokrytectví. Je totiž známo, že Bakala byl jeho společníkem při podivné privatizaci Becherovky, že TOP 09 dostala několik milionů z OKD na volební kampaň stejně jako ODS, že několik milionů dostala Havlova knihovna, tudíž že pán, který se nechává titulovat »kníže«, měl od svého přítele informace. Máme snad věřit tomu, že když se dověděl o finanční situaci OKD, tak vrátí tyto dary horníkům?

Škoda, že se k tomu nevyjádřili někteří oslovení politici jako pan Sobotka, Babiš či Tošenovský, který byl členem Dozorčí rady OKD. Již více než před dvaceti lety jsme upozorňovali na to, že zde dojde k útlumu, že je nutno zisky z těžby investovat do tvorby nových pracovních míst a že zde hrozí osud amerického Detroitu. Města jako Karviná, Havířov, Orlová jsou na nejlepší cestě stát se slezským Detroitem. Věřím, že si konečně horníci, a nejen oni, všimnou, kdo hájí jejich zájmy. Horníci, ještě stále věříte tomu, co vám někteří politici vtloukají do hlavy, že je soukromý vlastník ten nejlepší?

Ing. Jaroslav Gongol,

Poznámky redakční rady:

Převzato se souhlasem autora z deníku Haló noviny ze dne 17.2.2016, str. 5

Příspěvek dlouholetého vedoucího pracovníka OKD a poslance Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR Ing. Jaroslava Gongola zveřejňujeme, i když jsme si vědomi, že vývoj v OKD prochází tak rychlým vývojem, že v době expedice Hornického zpravodaje už mohou být známy novější informace.

STEJNĚ JAKO LIDÉ, I PATENTY MAJÍ SVŮJ OSUD

Po skončení hornického učebního oboru na dole Šalamoun v roce 1961, jsme někteří zůstali na závodě a razili jsme prorážky. Doprava materiálu do čelby se prováděla vázáním zajišťovacího materiálu drátem k nohám. Kopání uhlí sbíječkou vleže, víření uhelného prachu a jeho vdechování, ohrožovalo zdraví mladých horníků. Prohlásil jsem, že není problém vyřešit moderní technologií ražení prorážek. Moji spolupracovníci prohlásili: „Co ty chceš řešit, když jsi hloupější než my“

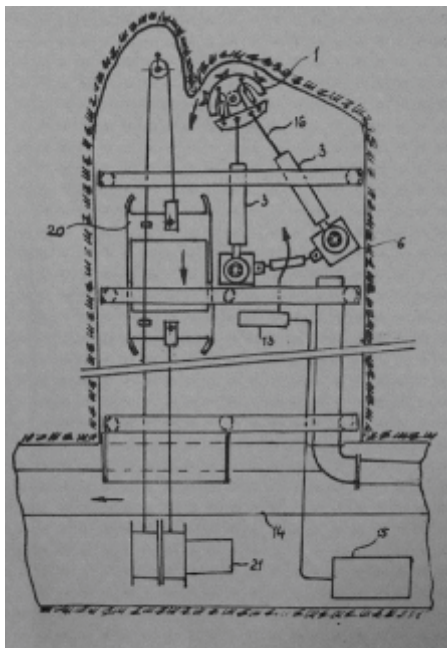
Abych mohl splnit problém ražení prorážek, doplňoval jsem si znalosti na večerní hornické průmyslovce. A protože jsem neměl dělnický původ, nemohl jsem studovat na denním studiu a na maturitu jsem si vzal dovolenou. Ti, co měli ten správný původ, ráno chodili do školy a večer do hospody, se mi smáli, že jsem udřený věčný student, protože jsem kvůli škole chodil na noční šichty. Mně to však plně vyhovovalo, protože jsem neztratil kontakt se šachtou, a také později proti nim splnil podmínky odchodu do důchodu v 50 letech. V porubu, kde jsem vykonával havířské práce, jsem se pak stal revírníkem. Na první směnu nezapomenu, protože se propadl strop. Tak jsem vzal kladivo, ale předák mi ho vzal z ruky a prohlásil: „Ode dneška jsi tady pánem a kladivo ti do rukou nepatří“.

Když jsem jako revírník fáral škrabákový porub, potkal jsem v dole hlavního inženýra podniku Ing. K. Endla, a ten mi kladl otázky, jako by mě zkoušel ve škole. A pak jsem na jeho odbor nastoupil díky návrhu „Optimální sypné výšky v chodbách, ražených pro škrabákové poruby“. Svým řešením jsem odstranil problémy s odtěžením spodní špice porubu, při malé sypné výšce. Škrabáková nádoba jezdila pod stropem, docházelo ke špuntování nádoby uhlím, na které nádoba najížděla, a zbytek sloje na počvě se musel uvolňovat ručně sbíječkou. Sypné výšky pro ražení chodeb jsem stanovil tak, aby rozeta pohonu byla v úrovni počvy sloje, a sypná výška se měnila podle úklonu sloje. Tabulka sypných výšek slojí podle jejich úklonu se stala součástí pasportů pro ražení chodeb.

Později mě velmi poškodil výrok hlavního inženýra podniku, který prohlásil, že jedinému komu to na závodě myslí je Bernátek, a proto půjde do jeho odboru. Na závodě s mým odchodem nesouhlasili. Když se hlavní inženýr později stal profesorem na VŠB, bylo mi to vráceno i s úroky. Nebylo mi ani umožněno, abych udělal přednášku studentům na VŠB, když mi to profesor navrhoval. O problematice dobývání nízkých slojí jsem pak napsal do časopisu Uhlí č. 9/1986, str. 382.

Popsal jsem tam také patent: „Dobývání v porubu bez lidí“. Tři studenti na VŠB si udělali diplomové práce z mého nového dobývacího zařízení Talpy (Krtka). Princip Krtka byl odpozorován z přírody a využíval jednoduchých motorů - hydraulických válců. Přímochař pohyb hydraulických válců byl převeden na pohyb kývavý, který byl ovládaný automatikou. Havíři automatické zařízení nazvali Perpetis, protože nebylo jednoduché pochopit jeho funkční princip. Byl vyrobený z několika ovladačů hydrauliky, spojením jejich kanálků, ovládaný byl tlakem kapaliny přiváděné do pracovních válců. Ještě scházelo dodělat

automatiku posuvu Talpy a vznikl by tak důlní robot. Výrobu Talpy zvládla běžná zámečnická dílna. Vedle výpočtu výkonu, byla pro studenty zajímavá kinetika zařízení na způsob sečení trávy kosou. Tak vznikl pokos z uhlí, který se pak dal snadno odtěžit škrabákovou nádobou.

Obr. 1: Schéma Talpy v prorážce

Práce vedoucího mechanizační čety na technickém rozvoji mě bavila: projektování a realizace sýp pro zásobníky, doprava lidí na lanové dráze a potom realizace klimatizace celého dolu. Při této práci jsem navíc připravoval svoje řešení na zmechanizování ručních porubů, ale nebyl na to čas. Zkoušelo se také nasazení kombajnů do porubů, ale po jejich neúspěchu se musely zase vyklízet z poruby, a chvíli to trvalo, než si osádka poruby zase na ruční kopání a začala plnit plán.

Montovali jsme zařízení na dopravu lidí ve svážné na dole Jeremenko. Z vlastního zájmu jsem sfáral na Hlubině, abych si udělal představu o montáži klimatizace pro porub. Bylo vyraženo 500 metrů chodby na konci s prorážkou. Pracovníci ze závodu tam zrovna začali demontovat lutny, tak jsem jim to zakázal. Napadlo mě, že bude lepší pro klimatizaci pracoviště využít lutny. Protože lutny se orosí, tím klesne relativní vlhkost větrů, než přijdou na pracoviště a účinnost klimatizace se tím zvýší. Podle projektu se mělo pouštět šachtou a montovat 1000 m stovkového potrubí pro přívod chladicí vody do výměníku pod porubem.

Uvedené práce odpadly a klimatizace byla o měsíc dříve hotová. Spustit jsme ji sami nemohli, podle záruky musel před spuštěním udělat kontrolu zástupce dodávající německé firmy. Stejně zařízení si také koupili Japonci pro ražení 45 km tunelu pod mořem. Proto jsme měsíc čekali, až se vrátí z Japonska a montáž klimatizace zkontroluje a spustí. S kvalitou montáže a také vylepšených řešení byl velmi spokojen.

Pracovníci TR se mě pořád ptali, kdy začneme zkoušet Krtka v ručním porubu. Zařízení mělo sloužit v ručních porubech s nesoudržnými stropy. Konečně bylo možno provést první zkoušku. Tak si představte havíře se sbíječkou a lopatou, jak kope na pilíři. My jsme do pilíře škrábli silou několika tun pomocí dvou hydraulických válců, a nebylo potřeba ani lopaty. Zařízení bylo jednoduché a ani nemělo plánované vibrační válce. Předák se vyděsil a prohlásil: „Co bude padesát lidí dělat, když to vykopeš sám“.

Obr. 2: Talpa v porubu

Na druhý den jsem přišel do práce a byl jsem vyslán na kontrolu trhacích prací na závod Jeremenko se slovy: „O Krtka se nestarej všechno je zařízené“. Dostal jsem dekret revírníka a ohodnocení, že jsem dobrý organizátor. „Za „odměnu“ jsem fáral jako revírník na Jeremenku v přípravách. To se ale nelíbilo pracovníkům z technického rozvoje, předsedovi ROH, a také závodní mi sdělil, že s tím nesouhlasí. Tak mě po třech měsících vrátili zpět na závod Hlubina.

Ale s dekretem revírníka, jsem zase fáral v přípravách. Ředitel se rozhodl, že sfárá zkontrolovat, jak jeho terapie působí na moji nemoc, syndrom tvůrčího člověka, a jak to nesu psychicky. Ale zase jsem zklamal. Zpět mezi svými, kteří chodili o radu, a hlavně pomáhali zrealizovat různé nápady, protože je to také bavilo. Když lidem tvůrčího myšlení navozíte hnůj na dvorek, tak se smát nebudete, protože pohnoují zahrádku a narostou jim větší brambory.

Zavedl jsem také nový jednoduchý způsob sledování směru chodby, vyvinul pilku na řezání rozpínek vyrobenou z rotační uhlové vrtačky, opatřenou řezným kotoučem a zakapotovanou kvůli bezpečnosti. Výsypné válce na pásech byly vybavené podle mého návrhu stěrači pásů. Od všeho byly výkresy, projektování mě bavilo. Ředitel usoudil, že ze šachty sám neodejdu, tak jsem byl zase převelen na podnikový dispečink a doma jsem měl projekt ražení prorážek Talpou už 5 let v šuplíku.

To co jsem slíbil kdysi při ražení prorážek, jsem mohl splnit díky dotazu horníka při aktivu v kulturním klubu, když se zeptal vedení, jak je daleko nové zařízení na dobývání uhlí v porubech. „Posudek z generálního ředitelství je zamítavý, protože musíme řešit dobývací komplexy“, zněla odpověď vedení. Horník praštil do stolu a zvolal: „My budeme řešit dobývací komplexy a kopeme jak otroci sbíječkami a lopatama“. Představitelé vedení zčervenali a odpověděli: „Necháme návrh přehodnotit“. Další osud Talpy už popisuje článek z podnikového časopisu Hlubiňák.

Obr. 3: Článek z podnikového časopisu Hlubiňák

Na závěr článku dodávám: „Když děláte běžné věci lépe, dostanete vyznamenání, ale když použijete neznámé postupy, tak vás ještě zneváží. Ale pokrok stejně nezastaví, jen zbytečně zbrzdí“. Deset let čekala Talpa, než mohla nakopat prvních 300 tun uhlí, ale to už bylo pozdě, dobývání nízkých slojí skončilo.

Vojtěch Bernátek, člen KPHMO

VYŠLA DALŠÍ REPREZENTATIVNÍ PUBLIKACE K ČESKÉMU HORNICTVÍ

Není častým zvykem, aby náš Hornický zpravodaj uveřejňoval zprávy o nově vydaných publikacích k hornictví na území našeho státu. Tentokrát uděláme výjimku. V návaznosti například na „Jiřího Agricoly dvanáct knih o hornictví a hutnictví“ (MONTANEX, a. s., Ostrava, 2001, 546 stran, ISBN 80-7225-057-4), „Rudné a uranové hornictví České republiky“ (ANAGRAM Ostrava, 2003, 646 stran, ISBN 80-86331-67-9) nebo „Dobývání uhlí na Kladensku“ s rozsáhlou mapovou přílohou (vydalo OKD Ostrava, 2006, 751 stran), vydalo v polovině minulého roku Nakladatelství Eminent v Praze velmi zajímavou publikaci, bohatě doplněnou nádhernými fotografiemi zejména z podzemí různých našich lokalit. Její název je „Podzemní Čechy“ (343 stran, ISBN 978-80-7281-497-8) a autory jsou Václav Cílek, Milan Korba a Martin Majer.

Publikace neotřelým způsobem ve dvanácti kapitolách přibližuje čtenářům problematiku rudného, nerudného, uranového i uhelného hornictví na území Čech a ve svém závěru se zabývá i průzkumnými štolami a tunelářstvím. Nejlépe ji charakterizuje připojený obsah, převzatý přímo z knihy:

Kapitola I.: Stručné dějiny a význam českého dolování

Kapitola II.: Hornická krajina

Kapitola III.: Hornictví novověku

Kapitola IV.: Jak vznikají ložiska?

Kapitola V.: Zlato

Kapitola VI.: Cín a další barevné kovy

Kapitola VII.: Uran

Kapitola VIII.: Železo

Kapitola IX.: Uhlí

Kapitola X.: Nerudní ložiska a jejich vznik

Kapitola XI.: Tunely a budoucnost českého hornictví

Kapitola XII.: Závěr: Práce s duší začíná prací s hmotou.

Lze jen doufat, ve shodě s přáním autorů, uvedeným v úvodu jejich práce, že v budoucnu budou obdobným způsobem popsány a zhodnoceny i lokality a významné podzemní prostory na území Moravy a Slezska, aby se získal jednotný pohled na území celého našeho státu. Vždyť hornictví i v těchto zemích má bohatou tradici a v některých oblastech (např. na Vysočině nebo na Ostravsku) doposud plní svou funkci v hospodářství celé naší společnosti. U vysokých škol by zde měl být popsán a vyhodnocen prudký rozvoj Vysoké školy báňské-Technické univerzity v Ostravě od roku 1945 do současné doby. Působení této školy v období 1849 až 1945 v Příbrami je ve vydané publikaci věnováno jen několik odstavců textu.

V každém případě je však napsání této publikace, dnes již známými autory, přínosné, a ta si jistě brzy najde široký okruh čtenářů. Bude zajímat i mnoho členů našeho Klubu přátel hornického muzea v Ostravě, většinou bývalých horníků a technických pracovníků OKR, kteří si tak obohatí znalosti v oborech, se kterými neměli možnost se ve své praxi setkat. A vychutnají si krásy českého podzemí, zachycené našimi předními fotografiemi na přiložených obrázcích.

Prof. Ing. Jiří Grygárek, CSc.

ZPRÁVY ZE SVĚTA UHLÍ A ENERGIE

Technologie budoucnosti - postupné nahrazování fosilních paliv recyklací CO₂ na "čistou energii"

Oxid uhličitý, považovaný za hlavní příčinu oteplování, lze využít k získání tzv. čisté energie. Tvrdí to izraelská firma NewCO₂fuel (NCF), která se zabývá vývojem nové technologie, která by pomohla zužitkovat CO₂ velmi žádoucím způsobem.

Sídlí v jihoizraelském Rehovotu a její generální ředitel David Banitt řekl, že za produkci velkého množství CO₂ není třeba podniky jenom trestat. Velkým znečišťovatelem je třeba vysvětlit komerční využitelnost CO₂.

Firma NCF se stejně jako mnohé další snaží uplatnit v novém odvětví, které se zabývá zachycováním, ukládáním a využíváním uhlíku. Na poklesu zájmu o tuto technologii se zasloužila hospodářská krize v letech 2008-2010. Také ukládání CO₂ v podzemí vyvolalo kritiku ochránců přírody, kteří úložiště považují za ekologické bomby.

Vědci se nyní zaměřují nikoli jenom na ukládání CO₂, ale i na přeměnu této zplodiny v novou energii. Ústavy v USA, Číně, Evropě a Izraeli soutěží mezi sebou v tom, komu se jako prvnímu podaří dovést tuto technologii k průmyslovému využití. V Izraeli jsou v pokročilém stadiu a v Rehovotu se dokončuje prototyp sluneční elektrárny, která by vyráběla syntetický plyn z CO₂ zachyceného ze vzduchu.

Ústav je obklopen slunečními panely svádějícími zachycenou energii do jediného panelu, jakési ohromné lupy, která umožňuje zahřátí reaktoru na 100°C.

Tento žár prochází reaktorem a v něm se rozkládá plyn. Vkládáme do něj oxid uhličitý a vodu a vychází z něj syngas - směs oxidu uhelnatého a vodíku, " řekl Uzi Aharoni, který řídí provoz NCF. Takto získaný syntetický plyn lze využít jako pohonnou látku. Její výroba se obešla bez jakéhokoli fosilního paliva, stačil k tomu vzduch, slunce a 8 let špičkového výzkumu.

Reaktor, který vyvíjejí v NCF, by bylo možno instalovat na konci výrobního procesu některých průmyslových podniků, které produkují velké množství tepla a CO₂ metalurgie a plynárenství. Část vlastních zplodin by tak mohly tyto továrny přeměnit v palivo.

V Izraeli se má začít s experimentálním provozem reaktoru v roce 2016 a NCF počítá s uvedením na trh v roce 2018. Roční zisk se odhaduje na 22,5 miliardy eur (608 miliard Kč).

Zdroj: Teletext České televize

Omezování těžby uhlí ve světě

Omezování těžby uhlí probíhá od druhé poloviny šedesátých let. Mezi jeho příčiny patří mimo jiné technologický pokrok, restrukturalizace průmyslu, nástup používání plynu a ropy, atomové energie a obnovitelných zdrojů vody a větru.

Největší zaměstnanost v evropském hornictví byla před 1. světovou válkou. V Anglii pracovalo ve 3000 dolech 1 milion 200 tisíc horníků, v Německu přes 500 tisíc lidí. Dnes to vypadá tak, že 16. prosince 2015 byl v Anglii uzavřen poslední černouhelný důl v Kellingley. Ten těžil 50 let a zaměstnával v poslední fázi svého provozu 700 lidí. V srpnu byl uzavřen Důl Thoresby, který těžil 90 let a ke konci zaměstnával 360 lidí. Těžbu postupně ukončila Belgie - 1992, Francie - 2004 a černouhelné hornictví v Německu asi nepřežije rok 2018. Na druhé straně se v roce 2012 dovezlo do Evropy 204 miliony tun uhlí. Bylo to kvalitní uhlí z povrchových dolů z Ruska s nízkým obsahem síry, ve výši 54,5 mil t, 51 mil t z Kolumbie a 39 milionů t z USA.

V roce 2013 se na světě vytěžilo 7 bilionů 822 miliard 800 milionů tun uhlí.

Obchod s uhlím ve světě:

V roce 2012 činil světový export 1 miliardu 383 miliony 600 tisíc t.

Největší exportéři v mil t

	2012	2013	2014
Indonésie	387,4	427,9	410,9
Austrálie	301,6	336,1	375,0
Rusko	131,7	140,8	155,5
Kolumbie	83,3	80,2	80,3
Jižní Afrika	76,0	74,6	76,1

Emise CO₂ ve světě v roce 2012: Z celkových 31,GT tvořily spaliny z uhlí 13,9 GT.

Vývoj světové těžby uhlí do r. 2014

Uhlí zůstalo po ropě druhým světovým nejdůležitějším dodavatelem energie a pokrývalo v roce 2014 - 30 % (2013 - 30,2 %) světové energetické spotřeby. Podle údajů British Petrol 2014 zůstaly ověřené a získané zásoby uhlí na stejné úrovni, jako v roce 2013, tzn. 891 miliard t. Z toho připadá 403 miliard t na černé uhlí a 488 miliard t na hnědé uhlí. Podle úrovně těžby v roce 2014 vydrží zásoby uhlí na 110 let (2013 - 113 let).

Největší zásoby uhlí uváděly v roce 2014 USA (27 %), Rusko (18 %) a Čína (13 %). Světová těžba uhlí klesla poprvé od roku 1998. Zůstala s 8 164,9 miliónů t těsně pod hodnotami těžby z roku 2012 (8 186,9 mil. t). V předešlé dekádě došlo k výraznějšímu nárůstu těžby (2004 – 5 743,6 mil. t). Tento dlouholetý růst byl doprovázen růstem cen energií, který zmenšil rozdíly cen mezi ropou, plynem a uhlím a stimuloval poptávku po uhlí. K tomu je třeba dodat, že Čína masivně zvýšila domácí těžbu uhlí, aby mohla pokrýt zvyšující se energetickou spotřebu. Růst těžby uhlí v Číně představoval okolo 71 % navýšení světové těžby v období 2003-2013. Snížení

těžby uhlí v Číně v roce 2014 o 2,6 % spolu s výpadky těžby na Ukrajině (o 29 %), vedlo k světovému poklesu těžby.

Světová spotřeba uhlí stoupla v roce 2014 o +0,4 % a byla tímto daleko pod desetiletým průměrem růstu, který činil 2,9 %.

Světové tržní ceny černého uhlí prudce stouply v letech 2007-2008 (147,67 \$ - US dolar/t), v roce 2009 klesla cena na 70,66 \$/t. V roce 2011 cena uhlí stoupla vlivem poptávky Číny a vyspělých států na 121,54 \$/t. V následujících letech cena uhlí klesala pro slabý konjunkturální vývoj a převis na světovém trhu (2012: 92,50 \$/t, 2013: 81,69 \$/t, 2014: 79,38 \$/t).

V roce 2014 těžba uhlí v Německu stagnovala. Tři zbylé uhelné doly (Prosper Haniel v Bottropu, Auguste Victoria v Marlu a Innenbürenu) vytěžily v roce 2013 i 2014 7,8 mil. t.

Podle Státní rady Číny se do konce roku 2019 nebudou otevírat žádné uhelné doly, aby se omezila nadbytečná kapacita odvětví. Těžba bude omezena o 500 milionů t a dalších 500 milionů t těžby bude převedeno v průběhu 3-5 let do kapacitních dolů podle pokynů státní rady. Budou zastaveny doly s kapacitou menší než 3 milióny t ročně.

Snížení nadbytečné kapacity v odvětvích s nedostatečným odbytem, včetně uhlí a oceli, je prioritou státní agentury.

Mezi roky 2011 a 2015, ve 12. pětiletce, bylo zastaveno 7 500 dolů. Koncem roku 2015 bylo v Číně 11 000 dolů s kapacitou 5,7 miliardy tun uhlí ročně.

Největší světová těžba černého a hnědého uhlí celkem v letech 2009, 2013 a 2014

	2009	2013	2014
1 Čína	3 115,0	3 974,0	3 874,0
2 USA	975,2	863,4	906,9
3 Indie	558,0	505,1	544,0
4 Austrálie	421,0	472,8	491,5
5 Indonésie	256,2	443,1	458,0
6 Rusko	302,4	355,2	352,6
7 Jižní Afrika	247,8	255,2	260,5
8 Německo	184,0	7,8 + 182,5	7,8 + 178,0
9 Polsko	135,2	142,9	132,1
10 Kazachstán	100,0	114,4	108,2
EU	573,0	557,7	532,6
OECD	2 076,2	2 024,5	2 046,4
Světová těžba	7 052,2	8 230,2	8 164,3

*U Německa v letech 2023 a 2014 nejdříve černé a pak hnědé uhlí

Podle DER NEUE FISCHER WELTALMANACH 2016 - ZAHLEN DATEN FAKTEN –

Štafeta výpadků se sune na Ukrajinu

Vysokonapěťové elektrické vedení z Ukrajiny na poloostrov Krym bylo 22. listopadu 2015 přerušeno následkem aktu protiruských aktivistů. Ruský prezident V. Putin přiletěl na Krym, aby osobně stiskl tlačítko, jímž začala na poloostrov proudit ruská elektřina, uvedl deník Kommersant.

Událost proběhla bez větší mediální pozornosti, ta se soustředila na Putinovu zprávu, pronesenou v parlamentu. Nicméně občané Krymu pocítili, že na ně Moskva nezapomíná. Vyhráno ještě nemají, mohou však počítat týdny, kdy si budou užívat plných dodávek a sledovat, jak se nedostatek elektřiny přesouvá, která 22. listopadu stála za přerušením. Bumerang se vrací k původci a také ho nechává »ochutnat slasti života bez elektřiny«.

Plné zásobování v červnu

Putin uvedl do provozu jeden podmořský stomegawattový kabel, druhým pak začal téci proud o pár hodin později. Spolu s místními elektrárnami a stovkami agregátů se tak nyní daří vyrábět polovinu krymské potřeby, tedy 600 MW (zlepšení proti stavu po sabotáži asi o 17 %). Kabelů má být celkem osm, do »služby« budou uváděny postupně. Další má přijít na řadu ještě letos.

Každá „nitka“ měří 14,5 kilometru, těžkosti mají energetici s dodávkou podmořského kabelu. Kvůli západním sankcím nemohl být objednan v Evropě ani USA. Rusové se obrátili na čínský Jingsu Hengtong Power System, který už s dodávkami začal. Na mimořádnou zakázku může věnovat jen část výrobní kapacity, také dopravní vzdálenost je značná, plné kapacity 800 MW podmořský systém dosáhne 1. června 2016. Práce jsou financovány federálním rozpočtem ve výši 13,5 miliardy rublů (podle aktuálního kurzu se rubl rovná asi 38 haléřům) za kabely a 49 miliard za modernizaci přenosové soustavy v Krasnodarském kraji a na Krymu. Ruští energetici však mají také štěstí, Rostovská jaderná elektrárna spustila v září třetí blok, takže energie pro poloostrov je k dispozici. I tak vydala vláda příkaz urychlit realizaci výstavby Tamanské uhelné elektrárny, aby byla rezerva pro očekávané zvyšování spotřeby na jihu Ruska.

Uhlí začíná Ukrajině chybět

Jako odpověď na ukrajinskou sabotáž s odpálením sloupů vysokého napětí zastavilo Rusko dodávku uhlí na Ukrajinu. Tamní energetická soustava měla v té chvíli zásoby na měsíc. Situaci vyostřila i solidarita Donbasu s ruskou akcí. Také přerušil dodávky uhlí. Svou roli jistě sehrálo, že na Donbasu se těží antracit, koksovatelné uhlí, které má zákazníci po celém světě. Navíc Ukrajina za uhlí neplatila. Výpadek Donbasu pocítili ukrajinští spotřebitelé ihned. Sedm, tedy polovina ukrajinských uhelných elektráren, spalovalo právě doněckou surovinu. V řadě oblastí Ukrajiny museli zavést přerušované zásobování, ve městech na pět hodin bez proudu denně, na vesnicích až na 10 hodin každý den.

Brzy bude huř. Kyjev sice uvedl, že zakoupil uhlí v Jižní Africe, do poloviny prosince prý připlují lodě se zásobami na měsíc. Ukrajina už jednou takový nákup učinila. Ukázalo se však, že jihoafrické uhlí nechce v ukrajinských kotlích řádně hořet. Muselo se míchat s ruským a navíc je hodně drahé. Pokud se bude situace opakovat, nastanou větší výpadky pro domácnosti. Kyjevská vláda má v nejlepším případě měsíc na „zázrak“- najít dostatek vhodného uhlí.

Vybral a přeložil

Karel Slíva

OSTRAVA A OKOLÍ NA PŘELOMU 19. a 20. STOLETÍ (6)

MORAVSKÁ OSTRAVA – ŽOFINSKÁ HUŤ

Moravská Ostrava – Žofinská huť

Proměna města Ostravy na město uhelných dolů a železáren spadá do období let 1830 až 1880, kdy dochází k rozmachu průmyslu s novými technologickými postupy v hutnictví železa i hlubinného dobývání uhlí.

V roce 1871 se ustavila za účasti kapitálů Rothshildů, Guttmannů, uherského magnáta a majitele železorudných dolů na Spiši a v Gemeru hraběte Andrassyho a několika menších podnikatelů „První rakousko-uherská vysokopecní společnost.“ Ta začala téhož roku na levém břehu Ostravice v blízkosti dolu Karolina stavět vysokou pec skotského typu s cílem vyrobit 100 tun surového železa denně. Mezi zahájením výstavby a první tavbou (1873) však přešla konjunktura do hluboké hospodářské krize, která vyřadila ve střední Evropě desítky vysokých pecí, mezi nimi i tuto Žofinskou huť. Vyhaslá pec pak byla mimo provoz až do roku 1880. Huť najala a později koupila společnost „Vítkovické horní a hutní těžiřstvo“ v roce 1873. Spojením kapitálu mohl závod po překonání hospodářské krize přikročit k dalším investicím a rekonstrukcím. Železná ruda z domácích zdrojů však pro výrobu železa svou kvantitou ani kvalitou nevyhovovala, proto majitelé železáren v roce 1880 zakoupili doly na železnou rudu v Rudňanech, v roce 1895 v Kotterbachu na Slovensku a v roce 1897 doly na kvalitní železnou rudu ve Švédsku. K prosperitě pak, kromě výroby železa, přispěl i prodej hotových výrobků a zařízení, např. parních kotlů, mostů, rour, plynojemů, železničních kol, kolejnic, speciální ocele a dalšího sortimentu.

Dobová pohlednice je z konce 19. století. K huti, jejíž provoz byl ukončen až v roce 1972, vedla ulice, jejíž počátek byl na Smetanově náměstí.

Ladislav Bardoň

Naši kolektivní členové významní pomocníci v naší práci

HAVÍŘOVSKÁ TEPLÁRENSKÁ SPOLEČNOST

Dolní oblast VÍTKOVICE

ODRA o.z.

akciová společnost

Rádské projekty
Ostrava, a.s.

POLCARBO

Sponzoři

Nadace
LANDEK
OSTRAVA

Na vydávání se podílí

